

Huvudman Unlo AB (556657-7705)
info@prolympia.se

2023-06-14
Dnr SI 2022:6164

Rector
goran.larsson@prolympia.se

Beslut

efter tematisk kvalitetsgranskning av grundskolors arbete för en inkluderande utbildning vid Prolympia Gävle belägen i Gävle kommun med Unlo AB som huvudman

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning av grundskolors arbete för en inkluderande utbildning på Prolympia Gävle. Syftet är att granska skolors arbete för att skapa en tillgänglig lärmiljö som en del i en inkluderande utbildning, med särskilt fokus på de utmaningar i lärmiljön som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter. Granskningen inriktas mot grundskolans årskurser 7-9.

Läsanvisning

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen tagit fram för granskningen, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. I bilaga 1 och 2 återfinns fakta om skolan samt mer information om hur granskningen genomförts. Granskningens författningsstöd återfinns i bilaga 3. Inom varje område bedöms om skolan uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar eller i låg utsträckning. Om en skola bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i låg utsträckning eller i flera delar anger Skolinspektionen att utvecklingsarbeten behöver inledas. En skriftlig redovisning av utvecklingsarbetet begärs då också av skolan. Om en skola bedöms uppfylla kriterierna i hög utsträckning kan Skolinspektionen lämna framåtsyftande kommentarer.

Beslut:

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls vid Prolympia Gävle i följande utsträckning:

I vilken utsträckning skapar rektor förutsättningar för att hinder i lärmiljön som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter ska identifieras och undanröjas?

Rektor skapar i flera delar förutsättningar för att hinder i lärmiljön som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter ska identifieras och undanröjas

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektor behöver förankra en tydlig målsättning om en tillgänglig utbildning och med den som utgångspunkt leda ett systematiskt arbete för att identifiera och undanröja hinder för en tillgänglig utbildning med fokus på neuropsykiatriska svårigheter.

I vilken utsträckning präglas undervisningen av tillgänglighet, så att de konsekvenser som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter motverkas?

Undervisningen präglas i flera delar av tillgänglighet, så att de konsekvenser som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter motverkas. Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Lärarna behöver se till att tillsammans med specialpedagogisk kompetens ytterligare utveckla den pedagogiska tillgängligheten för elever som har neuropsykiatriska svårigheter.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 2023-12-14 redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall (bilaga 4) användas.

Redogörelsen skickas via e-post, till dokument.goteborg@skolinspektionen.se eller per post till Skolinspektionen, Box 2320, 403 15 Göteborg. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr SI 2022:6164) i de handlingar som sänds in samt ange skolans och huvudmannens namn.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive område.

I vilken utsträckning skapar rektor förutsättningar för att hinder i lärmiljön som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter ska identifieras och undanröjas?

Inom detta område granskas hur rektor förankrar en värdegrund som bygger på alla elevers lika värde där olikheter ses som en tillgång och där ett tillgänglighetsperspektiv finns med vid relevanta beslut. Vidare granskas om rektor leder ett systematiskt arbete för en tillgänglig lärmiljö som särskilt motverkar de konsekvenser som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter. I det ingår att organisera verksamheten så att nödvändiga förändringar möjliggörs samt att rektor skapar förutsättningar för att personalen ska kunna implementera nyvunna kunskaper i ett kollegialt lärande.

Området omfattar även om rektor identifierar behov av kompetensutveckling och ser till att åtgärder vidtas för att stärka personalens kompetens i att upptäcka och undanröja hinder kopplade till neuropsykiatriska svårigheter i elevernas lärmiljö samt om rektor skapar förutsättningar för personalen att delta i sådan kompetensutveckling.

Skolinspektionen bedömer följande: Rektor skapar i flera delar förutsättningar för att hinder i lärmiljön som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter ska identifieras och undanröjas, men utvecklingsområden finns.

Den sammanfattande motiveringen till Skolinspektionens bedömning är att det saknas en tydligt uttalad och väl förankrad målsättning för en tillgänglig utbildning för alla elever. Rektorn leder och organiserar ett visst systematiskt tillgänglighetsarbete där en del förutsättningar finns för att både identifiera och undanröja de hinder i lärmiljön som finns för elever som kan ha neuropsykiatriska svårigheter. Arbetet kan emellertid utvecklas och i större utsträckning genomföras på en övergripande nivå för att i högre grad undanröja hinder för en tillgänglig lärmiljö. Vidare finns vissa otydligheter i roll- och ansvarsfördelningen i skolans arbete med att tillhandahålla tillgängliga lärmiljöer. Rektorn ser till att personalen får goda möjligheter att delta i kompetensutvecklingsinsatser men behöver i större utsträckning styra de tillfällen som finns för kollegialt lärande för en tillgänglig utbildning. Rektorn behöver också se till att lärarna har kunskap om hur neuropsykiatriska svårigheter kan komma till uttryck hos flickor respektive hos pojkar.

Målsättning och arbetsprocesser

Granskningen visar att det saknas en tydligt uttalad och väl förankrad målsättning om tillgänglighet för alla. Rektorn och elevhälsan berättar visserligen att skolans målsättning är alla elevers lika rätt till utbildning och att varje elev ska få det stöd hen behöver för att nå så långt som möjligt. Dock visar intervjuer att rektorn och personal på skolan inte regelbundet och återkommande ägnar tid åt att diskutera betydelsen av tillgänglighet i skolans lärmiljö på en övergripande nivå. I intervju med rektor framgår att hen konkretiserar arbetet med målsättningen som finns på skolan genom att ha en tydlig förväntan på att lärarna ska dela med sig av erfarenheter samt hur de systematiskt arbetar med framgångsfaktorer och utvecklingsbehov. Emellertid framgår inte hur lärarna tillsammans med övrig personal på skolan konkret ska arbeta för att nå en målsättning. Utsagor från intervju med rektorn, elevhälsan och lärarna visar att diskussionerna som förs på skolan mer gäller den enskilda elevens behov och åtgärder på individnivå. Åtgärder vidtas skyndsamt och kan i vissa fall beröra ett tillgänglighetsarbete på grupp och organisationsnivå men handlar ofta om insatser på individnivå där stöd utanför klassrummet är ett vanligt inslag. Enligt lärarna visar skolledningen ett stort engagemang för att hjälpa varje elev att lyckas och de anser att eleverna får en bra utbildning på skolan. De säger att rektorn ofta påtalar skolans ansvar att möta elevernas olika behov och även tar ett stort ansvar för att eleverna ska få det stöd de behöver. Enligt lärarna och rektorn har skolan en övergripande målsättning om kunskap, trygghet, idrott och hälsa men de säger att det saknas en uttalad och förankrad målsättning för en tillgänglig utbildning. De menar dock att skolans övergripande målsättning bidrar till en tillgänglig utbildning för alla.

På skolan finns ett visst arbete för att identifiera hinder för en tillgänglig lärmiljö för elever som kan ha neuropsykiatriska svårigheter. Dock utgår arbetet främst från den enskilda elevens behov och det saknas en koppling till undervisningens kvalitet. Det finns således en systematik för att identifiera och undanröja hinder på individnivå men systematiken kan utvecklas när det gäller att följa upp undervisningens genomförande för att kunna identifiera och undanröja hinder i undervisningen som helhet. Av intervju med rektorn, lärare och elevhälsan framgår att de tar reda på elevernas behov inför att de ska börja i årskurs sju och att underlaget används som utgångspunkt för att vidta åtgärder. De säger att överlämningar sker systematiskt och strukturerat och att såväl avlämnande som mottagande lärare och elevhälsan deltar. Utifrån behov som framkommer i överlämningar fördelar rektorn resurser och ser bland annat till att elever får möjlighet att besöka lokalerna och träffa mottagande lärare som ett led i att skapa en god relation. Lärarna som är utsedda till mentorer för eleverna i årskurs sju besöker också eleverna när de går i årskurs sex som en förberedelse för kommande stadieövergång. Elevhälsan berättar att befintlig överlämningsrutin fungerar bra men att de kommer lägga till ytterligare tillfällen då de träffas för överlämning för att övergången ska bli ännu bättre. De säger

också att de tycker det är viktigt och att de är bra på att ge elever och vårdnadshavare möjlighet att föra fram sina synpunkter vid såväl överlämningar som andra möten som rör elevernas utbildning. Ett annat sätt att ta reda på elevernas behov är genom lärares och elevhälsans veckovisa möten där de bland annat går igenom hur undervisningen fungerar för de olika eleverna och där de pratar om anpassningar. Dessutom fångar mentorerna upp behov när de i olika sammanhang träffar sina mentorselever. Enligt rektorn behöver de emellertid följa upp undervisningen mer systematiskt för att kunna se mönster och utvecklingsbehov på en mer övergripande nivå i arbetet för en tillgänglig utbildning.

Granskningen visar att rektorn ser till att det finns ett visst arbete med att undanröja hinder för en tillgänglig lärmiljö men att arbetet kan förbättras. I intervju med rektorn framgår att det individbaserade arbetet med anpassningar kan utgöra ett hinder för en tillgänglig lärmiljö. Detta eftersom det bidrar till många individuella lösningar i och utanför klassrummet vilket i sin tur innebär en stor mängd individuella anpassningar för lärarna att hantera. Intervju med lärare, elevhälsan och rektorn visar att de diskuterar den fysiska tillgängligheten i undervisningen och i andra delar av elevernas utbildning. Utifrån de behov som framkommer vidtar rektorn åtgärder så som att köpa in särskilda möbler som bidrar till ökad koncentration, att elever får möjlighet att sitta mer avskärmat och eleverna ges också alternativa möjligheter att röra sig mellan skolans olika lokaler för att minimera intryck. Rektorn ser också över om det finns behov av förändringar i den fysiska miljön och planerar att med hjälp av elevhälsan göra en genomlysning av den fysiska tillgängligheten på skolan.

Enligt rektorn och elevhälsan behöver de utveckla ett förebyggande arbete med ledning och stimulans på gruppnivå i undervisningen. Rektorn berättar att skolledningen främst följer upp hur lärarna arbetar med undervisningen genom samtal men även genom spontana kortare besök i klassrummen, som de menar ger dem en god inblick i genomförandet. De säger däremot att de behöver följa upp undervisningen mer systematiskt för att kunna få syn på mönster och utvecklingsbehov på en mer övergripande nivå. Elevhälsan berättar att de har identifierat kompetensutvecklingsbehov på skolan och att de på uppdrag av rektorn ser över vilka insatser de behöver genomföra nästa läsår. De säger att rektorn är mån om att ta del av deras synpunkter, är lyhörd för behov och vill utveckla verksamheten. Enligt elevhälsan behöver de rektorns stöd för att initiera ett utvecklingsarbete på en övergripande nivå.

Rektorn, lärarna och elevhälsan berättar att rektorn fördelar resurser, så som att utöka tillgången till specialpedagogisk kompetens och att avsätta tid för lärarna att utgöra resurs till varandra och att det ger dem bättre möjlighet att möta elevernas behov. Dock framgår inte tydligt om tiden som avsatts för lärarna att utgöra resurs till varandra syftar till att öka tillgängligheten. Det saknas också en samsyn på enheten när det gäller hur dessa timmar ska användas för bästa effekt, som ett led i

att arbeta mer systematiskt på gruppnivå samt att utveckla undervisningen. Timmarna används i nuläget främst till individuella lösningar där elever lyfts ut från den ordinarie undervisningen.

Granskningen visar att det finns vissa otydligheter i roll- och ansvarsfördelningen bland personalen när det gäller tillgänglighetsarbetet på skolan. Av intervjuer med rektorn, elevhälsan och lärarna framgår att arbetslagen är relativt autonoma i sitt arbete och att det saknas tydlig ledning och organisation för att hålla ihop arbetet på skolan som helhet och för att skapa likvärdighet i tillgängligheten på skolan. Intervjuer med lärarna, elevhälsan och rektorn visar visserligen att det finns en tydlig mötesorganisation och att det är uttalat hur kommunikationen mellan olika mötesforum ska fungera. Däremot visar intervjuer att ingen funktion eller grupp på skolan har ett uttalat långsiktigt uppdrag för ett tillgänglighetsarbete på skolan. Som exempel nämner lärarna att det inte finns någon utsedd person som ansvarar för att kunskap och kompetens de fått genom kompetensutvecklingsinsatser används i ett tillgänglighetsarbete på skolan. Varken förstelärare, arbetslagsledare eller skolans så kallade trygghetsgrupp har enligt lärarna något uttalat ansvar för ett tillgänglighetsarbete. Dock menar elevhälsan att specialpedagog driver arbetet med ett av de genomförda projekten för kompetensutveckling om neuropsykiatriska svårigheter vidare i arbetslagen. Enligt lärarna kan det vara otydligt med roller och ansvarsuppdrag och vem som tar ansvar för vad i arbetet som förväntas göras efter de veckovisa samtalen de har med elevhälsan om eleverna. Däremot tycker de det är tydligt att speciallärare ansvarar för arbetet kring enskilda elevärenden. Av intervju med lärarna, elevhälsan och rektorn framgår därtill att mentorernas roll och ansvar är tydligt. De har ett särskilt ansvar för klassen som de är mentor för när det till exempel handlar om att skapa goda relationer, ta reda på elevernas behov och informera undervisande lärare om det. Enligt rektorn är mentorsuppdraget tydligt uttalat och påtalas ofta i olika sammanhang. Det finns därtill funktioner på skolan som har ett särskilt uppdrag att främja social tillgänglighet för eleverna. De kan till exempel möta upp eleverna när de kommer till skolan och följa dem in eller ha sällskap med dem när de ska äta.

Det finns förutsättningar för samverkan mellan lärare och mellan lärare och elevhälsa. Rektorn ser dock i liten utsträckning till att ett kollegialt lärande främjas hos personalen när det gäller att tillgängliggöra utbildningen för elever som kan ha neuropsykiatriska svårigheter. Av intervju med rektorn, lärarna och elevhälsan framgår att det finns tid och forum där lärarna kan dela erfarenheter och lära av varandra. Bland annat finns tid avsatt för kollegialt arbete i respektive arbetslag varje vecka och på gemensamma konferenser på skolan. I dessa forum ingår också representanter från elevhälsan. Dock visar intervju med lärarna och elevhälsan att det varken finns ett tydligt fokus på tillgänglighet eller en tydlig ledning och styrning av arbetet. Enligt rektorn försvåras det kollegiala arbetet av lärares motstånd

till att ge varandra återkoppling och dela med sig av framgångsrika exempel. Insatser görs för att det ska bli ett bra utbyte lärarna emellan men det har enligt rektorn inte fullt ut gett avsedd effekt. Enligt rektorn ska respektive arbetslag arbeta strategiskt för att utveckla undervisningen och vid behov lyfta frågor till ledningsgrupp som bereder och fattar beslut och åtgärder. Lärarnas samtal rör sig emellertid ofta om praktiska saker och rektorn menar att de har svårt att dela erfarenheter om sin egen och andras undervisning. Rektorn konstaterar att de behöver följa upp undervisningen mer systematiskt för att få syn på eventuella mönster och utvecklingsbehov men beskriver inte några planerade insatser för hur det ska gå till. Rektorn har däremot genomfört en organisationsförändring för att få till en bättre samverkan mellan lärare och elevhälsa och i förlängningen en mer tillgänglig undervisning i alla delar av elevernas utbildning. Enligt rektorn och elevhälsan finns det därmed goda förutsättningar att mer systematiskt synliggöra framgångsfaktorer och utvecklingsbehov för en tillgänglig lärmiljö på skolan framöver. Detta i och med att elevhälsans olika representanter nu ingår i de olika arbetslagen.

Kompetensutveckling

Granskningen visar att rektorn i dialog med personalen identifierar behov av kompetensutveckling för att öka personalens kunskap om neuropsykiatriska svårigheter. Det sker till exempel på medarbetarsamtal och genom uppföljningar av verksamheten. Enligt lärarna och elevhälsan finns det goda möjligheter för dem att få den kompetensutveckling de efterfrågar. De säger att rektorn är lyhörd för behov som förs fram och gärna tipsar dem om olika utbildningar de kan gå. Lärarna, elevhälsan och rektorn ger flera exempel på kompetensutvecklingsinsatser som har genomförts på skolan i syfte att öka personalens kunskap om neuropsykiatriska svårigheter och konsekvenser de kan få i lärmiljön. Enligt lärarna har insatserna gett dem insikt och verktyg att använda i arbetet med elever som kan ha neuropsykiatriska svårigheter. De tycker emellertid inte att det gett dem specifika kunskaper om hur neuropsykiatriska svårigheter kan ta sig uttryck för flickor respektive pojkar men menar att de genom lång erfarenhet i yrket redan har sådan kunskap och att de pratar mycket om normer och könsaspekter generellt, för alla elever. De tror också att de kommer prata mer om det framöver då det nyligen lyfts upp till diskussion igen. Enligt elevhälsan har de som ingår i elevhälsan kunskap om vilka pedagogiska konsekvenser neuropsykiatriska svårigheter kan få i lärmiljön och om hur de kan ta sig uttryck hos flickor och pojkar. De säger att de har alltid med könsaspekten i sina samtal och i kartläggningar, exempelvis när det finns dåligt mående, oro, ångest och stress hos flickor eftersom de vet att det kan vara knutet till neuropsykiatriska svårigheter. Enligt rektorn har personalen kunskap om neuropsykiatriska svårigheter och vilka pedagogiska konsekvenser de kan få i lärmiljön. Dock uppger rektorn att det finns individuella skillnader hos lärarna när det gäller att omsätta kunskapen i praktiken och att de genomför kompletterande insatser för lärare som behöver det. Enligt rektorn har några lärare kunskap om att vissa an-

passningar generellt sett kan gynna elever som kan ha neuropsykiatriska svårigheter och att de använder den kunskapen när de planerar och genomför undervisningen medan andra lärare saknar sådan kunskap. Som ett led i att stötta lärarna i arbetet har rektorn bland annat genomfört kompetensutvecklingsinsatser och tagit fram en lista över vanliga anpassningar som alla lärare har tillgång till. Lärarna får också stöd av specialpedagog och speciallärare i arbetet. Intervju med rektorn visar att skolledningen har god kännedom om att lärarnas kompetens varierar och att individuella riktade insatser utifrån behov pågår.

Rektorn har planerat för och genomfört insatser för att personalen ska få kunskap om neuropsykiatriska svårigheter och vilka konsekvenser de kan få i lärmiljön. Genom dessa insatser har lärarna fått med sig vissa verktyg som de använder sig av i arbetet men enskilda elever. Lärarna menar dock att det inte lett till något utvecklingsarbete för att undervisningen på en övergripande nivå ska bli mer pedagogiskt tillgänglig. Rektorn säger att lärare är olika bra på att omsätta teoretiska kunskaper i praktiken och på att planera och genomföra undervisningen så att den blir pedagogiskt tillgänglig.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektorn behöver förankra en tydlig målsättning om en tillgänglig utbildning och med den som utgångspunkt leda ett systematiskt arbete för att identifiera och undanröja hinder för en tillgänglig utbildning med fokus på neuropsykiatriska svårigheter.

Skolinspektionens granskning visar att rektorn inte har förankrat en målsättning om en tillgänglig utbildning för alla elever. Ansvarsfördelningen i arbetet med att tillgängliggöra utbildningen är inte helt tydlig och rektorns organisering av verksamheten omfattar inte alltid ett systematiskt arbete där hinder för en tillgänglig utbildning identifieras och undanröjs på en mer övergripande nivå. Det finns arbetsprocesser för att identifiera och tillgodose enskilda elevers behov av anpassningar men det saknas en god struktur för att i högre grad utveckla undervisningen på en mer övergripande nivå så att den blir tillgänglig för elever med neuropsykiatriska svårigheter. Vidare visar granskningen att det visserligen finns förutsättningarna för personalen att samverka men att rektorn i högre utsträckning behöver leda och styra ett kollegialt arbete för att tillgängliggöra utbildningen för elever med neuropsykiatriska svårigheter.

Skolinspektionen rekommenderar därför rektorn att förankra en tydlig målsättning för tillgänglighetsarbetet bland skolenhetens personal. Utifrån målsättningen behöver rektorn inleda ett arbete för att öka systematiken i skolans arbete med att

identifiera vilka hinder som kan uppstå i mötet med lärmiljön för elever med neuropsykiatriska svårigheter, utifrån ett fokus på grupp- och organisationsnivå. I detta arbete kan rektorn med fördel använda den kompetens som elevhälsans personal besitter och det arbete som elevhälsan har påbörjat och se till att deras uppdrag blir uttalat och förankrat. Rektorn kan även behöva tydliggöra formerna för det kollegiala lärandet så att nyvunna kunskaper kan implementeras på ett sådant sätt att de ger avtryck i undervisningen och därmed förbättrar tillgängligheten för elever med neuropsykiatriska svårigheter.

I vilken utsträckning präglas undervisningen av tillgänglighet, så att de konsekvenser som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter motverkas?

Inom detta område granskas hur lärarna, tillsammans med specialpedagogisk personal, arbetar för att göra undervisningen pedagogiskt tillgänglig med särskilt fokus på neuropsykiatriska svårigheter. Granskningen omfattar vidare om lärarna arbetar med att skapa en motiverande och engagerande undervisning utifrån olika elevers behov.

Granskningen omfattar också om lärarna arbetar för en socialt tillgänglig undervisning genom att främja delaktighet, samspel och gemenskap. Detta innefattar om lärarna genomför undervisningen på ett sätt som underlättar sociala situationer utifrån kunskap om neuropsykiatriska svårigheter. Vidare om personalen ser till att olikheter framhålls som något positivt där eventuella negativa attityder kopplade till neuropsykiatriska svårigheter synliggörs och problematiseras.

Granskningen omfattar också om lärarna arbetar för en fysisk tillgänglig undervisning utifrån kunskap om neuropsykiatriska svårigheter, det vill säga att aspekter som ljus, ljud, luft, visuell miljö och framkomlighet är omhändertagna och ordnade för att ge stöd till elevernas lärande.

Skolinspektionen bedömer följande: Undervisningen präglas i flera delar av tillgänglighet, så att de konsekvenser som förknippas med neuropsykiatriska svårigheter motverkas.

Den sammanfattande motiveringen till Skolinspektionens bedömning är att lärarna tar reda på elevernas behov. Lärarna utformar och varierar även undervisningen till viss del för att göra undervisningen pedagogiskt tillgänglig för elever med neuropsykiatriska svårigheter. Granskningen visar vidare att lärarna ser till att elever ges möjligheter att visa sina kunskaper. Lärarna behöver emellertid i samverkan med specialpedagogisk personal skapa en tydligare struktur i undervisningen och på en övergripande nivå utveckla undervisningen för ökad tillgänglighet för alla elever. Granskningen visar också att lärarna använder strategier för att skapa samspel

och delaktighet i undervisningen där olikheter ses som en tillgång och styr och tydliggör gemensamma aktiviteter i undervisningen. Granskningen visar slutligen att lärarna tar hänsyn till fysiska aspekter vid planering och genomförande av undervisningen.

Pedagogisk tillgänglighet

Granskningen visar att undervisningen till viss del utgår från kunskap om neuropsykiatriska svårigheter och till viss del är pedagogiskt tillgänglig. I intervju med rektorn framgår att den pedagogiska tillgängligheten i undervisningen varierar mellan lärare. Enligt rektorn beror det bland annat på att lärare saknar kunskap men främst på att de inte kan omsätta kunskap om neuropsykiatriska svårigheter i praktiken. Enligt rektorn är många men inte alla lärare bra på att planera och genomföra undervisningen så att den blir pedagogiskt tillgänglig. Utsagor från intervju med rektorn, lärarna och elevhälsan visar att lärarna tar reda på elevernas behov och de anpassar till viss del undervisningen utifrån dem. Enligt elevhälsan och lärare finns det en inarbetad rutin för att ta reda på elevernas behov inför att de ska börja i årskurs sju. Därefter tar de reda på elevernas behov i olika mötesforum på skolan och i samtal med eleverna. Mentor har också en tydlig roll i arbetet med att lyfta behov som framkommer med kollegor och elevhälsa. Därtill menar elevhälsan att de är bra på att skapa delaktighet i arbetet för både elever och deras vårdnadshavare och de ger dem möjlighet att föra fram sina synpunkter. Lärarna berättar att de arbetar medvetet med att ta reda på elevernas intressen för att hitta ingångar till att motivera eleverna till lärande. Underlaget använder de till exempel för att skapa uppgifter som bygger på elevernas intressen. De säger att de vet att det är särskilt viktigt för elever som kan ha neuropsykiatriska svårigheter att det finns en variation i undervisningen som utgår från de behov eleverna har. De uppger att de har kunskap om vad som motiverar eleverna att lära och nå längre och att de hjälps åt i att anpassa undervisningen utifrån det.

Lärarna ser till viss del till att det finns en tydlig struktur i undervisningen. Rektorn, elevhälsa och lärare uppger att det kommit överens om hur de ska arbeta med struktur i undervisningen men menar att det varierar i vilken utsträckning och med vilken kvalitet arbetet sker i klassrummet. Lärarna säger att det finns en samsyn kring arbetet med struktur i undervisningen men att deras förutsättningar/förmåga att lyckas med arbetet skiljer sig åt. Lärarna får visst stöd i arbetet med att anpassa undervisningen för tillgänglighet på en mer generell nivå men säger att de främst arbetar med individuella lösningar utifrån varje enskild individ. De uppger att de tycker det är svårt att hitta rätt nivå i undervisningen och att genomföra alla individuella anpassningar de förväntas göra. Generellt sett anser lärarna att alla elever kommer igång med skolarbetet direkt, men de säger också att det kan ta tid att få igång alla eftersom det är så många elever som behöver enskilda anpassningar. De säger att speciallärare hjälper dem med de individuella anpassningarna och tar fram material de kan använda sig av. På förekommen anledning har de också fått

visst stöd genom riktade kompetensutvecklingsinsatser för att kunna möta individuella behov hos elever. Enligt elevhälsan har lärarna i uppdrag att göra vissa generella anpassningar för att skapa en tydlig struktur. De ska skriva upp lektionsinnehållet på tavlan, ansvara för elevernas placeringar och använda tidshjälpmedel. Lärarna ska också ge mer individuellt stöd kring struktur utifrån elevers behov. De säger att det finns ett dokument på skolan som beskriver hur strukturen för en lektion ska se ut men att lärarna följer den i varierad grad. De tror att alla lärare skriver lektionsinnehållet på tavlan och använder tidshjälpmedel men de vet inte om eller i vilken utsträckning det görs. De säger att de ofta samtalar med och stöttar lärare när det gäller enskilda elever som har omfattande stödbehov för struktur. Detta infattar att de hjälper dem med material så som bildstöd och checklistor och att de handleder lärarna i arbetet. Materialet kan lärare sedan dela med varandra och tillämpa generellt i undervisningen. Exempelvis kan alla elever få individuella planeringar utifrån att någon elev behöver det och för att elever framfört önskemål om att individuella behov inte ska vara så synliga för övriga i gruppen. Enligt rektorn har lärarna pratat om vikten av struktur för elever som kan ha neuropsykiatriska svårigheter och hur en tydlig struktur också kan gynna andra elever. Däremot menar rektorn att det varierar mellan olika lärare hur väl de lyckas i arbetet. För att stärka samverkan mellan lärare och elevhälsan har rektorn fattat beslut om att elevhälsans olika professioner ska vara knutna till ett och samma arbetslag under en termin eller ett helt läsår. Därmed deltar elevhälsans olika representanter löpande och regelbundet i arbetslagsdiskussioner och kan på så sätt både fånga upp utvecklingsbehov och stötta lärarna. Enligt elevhälsan har de bland annat påbörjat ett samtal om tillgänglig lärmiljö och anpassningar på övergripande nivå. Rektorn säger att de redan ser att samverkan ökat mellan lärare och elevhälsa och att det fungerar bättre än tidigare trots att åtgärden påbörjades relativt nyligen.

Lärarna ser till att eleverna får reella möjligheter att visa sina kunskaper. Lärarna berättar att de alltid har en dialog med elever som kan ha neuropsykiatriska svårigheter för att fånga in deras behov när det kommer till att visa sina kunskaper och för att prata om olika möjligheter som finns för att göra det. De säger exempelvis att eleverna får anpassade uppgifter som de ska redovisa, att de får visa sina kunskaper muntligt och skriftligt i grupp eller mindre sammanhang. De tar vara på tillfällen i undervisningen när de märker att eleverna är särskilt motiverade att visa sina kunskaper och passar då på att ge dem den möjligheten. Läraren kan också ställa frågor till elevgruppen som de besvarar individuellt på en tavla som de visar upp för läraren. Därigenom fångar läraren in elevernas kunskaper, vad eleverna behöver träna mer/mindre på och får syn på vad läraren behöver tydliggöra för eleverna. Enligt elevhälsan ger de också vårdnadshavare möjlighet att vara delaktig i dialogen kring elevernas förutsättningar och behov när det kommer till att visa sina kunskaper. Elevhälsan säger att det finns goda förutsättningar för eleverna att visa sina kunskaper på olika sätt och i olika sammanhang samt att personalen hjälps åt för att skapa sådana möjligheter.

Social tillgänglighet

Vid granskningen framkommer att lärarna använder strategier för att skapa samspel och delaktighet i undervisningen där olikheter ses som en tillgång. Lärarna och elevhälsan berättar att eleverna har fasta placeringar som mentor bestämmer. Enligt lärarna ser de till att eleverna har fasta placeringar, styr vilka elever som ska arbeta tillsammans och tydliggör var de ska vara. De säger att detta underlättar för eleverna att samverka. Lärarna menar att en bidragande faktor i arbetet med att skapa social tillgänglighet är att de knyter an till elevernas intressen när de planerar och genomför undervisningen och att de ger eleverna möjlighet att samverka i olika grupperingar som de styr. Lärarna säger att de alltid har en dialog med elever som kan ha neuropsykiatriska svårigheter när det gäller placeringar och grupparbeten. De pratar också med varandra i kollegiet för att dela erfarenheter om hur placeringarna fungerar för eleverna och andra sociala aspekter som de sedan tar med sig när de planerar och genomför undervisningen. Enligt elevhälsan har de alltid en dialog med elever som tycker det är svårt att be om hjälp i klassrummet. Lösningen för eleverna kan till exempel vara att de får lappar med olika färger på som de använder för att markera för läraren om de behöver hjälp eller inte.

Därtill visar intervju med lärarna och elevhälsan att de har ett trygghetsskapande arbete som bland annat omfattar värderingsövningar kring olikheter och respekten för dessa. Elevhälsan är delaktig i arbetet och förser lärarna med värderingsövningar som syftar till att stärka gruppkänslan. Elevhälsan säger att sådana övningar till exempel kan gå till på så vis att eleverna får i uppdrag att diskutera något i bikipor och sedan berätta inför gruppen. När en ny elev kommer så finns det en rutin att elever i klassen håller i en rundvandring för att de ska lära känna varandra. Enligt lärarna är det generellt ett bra och inkluderande klimat på skolan och det förekommer inte negativa föreställningar och attityder kopplade till neuropsykiatriska svårigheter. Om det förekommer tar de omgående tag i det och då är såväl mentor som elevcoach och elevhälsan delaktiga i arbetet. Enligt elevhälsan finns det en samsyn i hur de ska agera när sådana situationer uppstår. Utöver arbetet som sker mer löpande i undervisningen finns också särskilda dagar då de har extra fokus på trygghet och gemenskap.

Enligt rektorn varierar det mellan lärare när det gäller hur väl det relationsskapade arbetet fungerar. Rektorn säger att de allra flesta lärare lyckas väldigt väl medan andra behöver kunskap, kompetens och stöd i arbetet. Men det finns enligt rektorn en tendens hos vissa lärare att fränsäga sig sitt ansvar att möta elevernas behov. De vill hellre lämna över arbetet med att lösa svårigheter till någon annan, exempelvis elevhälsan. Rektorn säger att hen ofta påtalar för lärarna att det är skolans ansvar att möta elevernas behov och att det alltid är deras ansvar att möta behoven men att det finns stöd för dem att få i det arbetet. Rektorn berättar att värdegrundarbete och bemötande är viktiga frågor för dem och att de avsätter tid för mentorerna att lära känna sin klass och tjänstefördelar dem så att de i stor utsträckning undervisar och träffar eleverna de är mentor till.

Fysisk tillgänglighet

Granskningen visar att lärarna tar hänsyn till fysiska aspekter vid planering och genomförande av undervisningen. Enligt lärarna har de alltid en dialog med elever som kan ha neuropsykiatriska svårigheter när det gäller den fysiska miljön. Elevhälsan säger att de diskuterar den fysiska tillgängligheten med lärarna och att de nyligen pratade om en elev som behöver ett ståbord för att kunna koncentrera sig bättre. Det finns ett par ståbord på skolan men elevhälsan anser att de kan köpa in fler. Rektorn har fattat beslut om att köpa in möbler, verktyg och material i syfte att skapa en fysiskt tillgänglig lärmiljö. En del saker är redan inköpta och andra kommer köpas in enligt den plan rektorn gjort. Rektorn berättar att de har diskuterat hur klassrummen kan inredas, bland annat om hur färg, mönster och ljud kan påverka eleverna och om det finns eventuella fysiska hinder i miljön. Ljudmiljön är enligt rektorn redan god utifrån hur skolan är byggd och därtill är möblerna ljudabsorberande och gardiner lika så. Styrkan på belysningen är justerbar och de har specialstolar som ska öka den fysiska tillgängligheten. Rektorn och elevhälsan berättar att de ser över möjligheter att ordna mer avskärmade och lugna platser för bättre återhämtning på rasterna eftersom de vet att det finns behov av det. Till dess det är löst får eleverna till exempel möjlighet att vistas i klass/grupprum under raster. Rektorn ser också till att utifrån behov minska intrycken för eleverna när de kommer till och rör sig i skolan. Lärarna berättar därtill att de var delaktiga i lokalernas utformning när skolan byggdes. De säger att de har goda lokalmässiga förutsättningar även om de gärna skulle se att det fanns fler grupperum. Eftersom elevunderlaget ökat på skolan ska elevhälsan se över vilka behov som finns av att anpassa lokalerna utifrån det. Enligt rektorn planerar de att göra en genomlysning av den fysiska tillgängligheten men att den inte är påbörjad än.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Lärarna behöver se till att tillsammans med specialpedagogisk kompetens ytterligare utveckla den pedagogiska tillgängligheten för elever som har neuropsykiatriska svårigheter.

Granskningen visar att undervisningen inte alltid är pedagogiskt tillgänglig för elever som har neuropsykiatriska svårigheter. Det finns ett arbete inriktat på individnivå för att tillgodose elevers behov av struktur och variation i undervisningen men det saknas ett mer övergripande arbete för att göra undervisningen pedagogiskt tillgänglig på en mer övergripande nivå. Vidare visar granskningen att lärarna har olika kompetens i arbetet och att tillgängligheten därmed ser olika ut beroende på

vilken lärare som undervisar eleverna. Skolinspektionen rekommenderar därför lärarna att tillsammans med specialpedagogisk kompetens ökar sin kunskap och kompetens om neuropsykiatriska svårigheter och ytterligare utveckla arbetet med att variera samt tydliggöra strukturen i undervisningen. I detta arbete kan lärarna ges verktyg att utveckla sina metoder förslagsvis genom lektionsobservationer tillsammans med specialpedagogisk personal. Lärarna kan exempelvis använda sig av en mer tydliggörande pedagogik och dela upp instruktioner och uppgifter i hanterbara delar. Vidare kan samtal föras i arbetslaget tillsammans med specialpedagogisk personal kring hur individuella lösningar kan vara möjliga att genomföra på gruppnivå för att på så sätt få en varierad undervisning. I utvecklingsarbetet kan skolan med fördel använda det stödmaterial SPSM (Specialpedagogiska skolmyndigheten) har som är inriktat mot neuropsykiatriska funktionsnedsättningar.

På Skolinspektionens vägnar

Beslutet har fattats av Katrin Söderlind.

Susanne Nordberg har varit föredragande i ärendet.

I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredare Anna Ödman deltagit.

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter

Denna granskning genomförs i 30 skolor runt om i landet, i urvalet ingår såväl enskilda som kommunala huvudmän. Prolympia Gävle belägen i Gävle kommun med Unlo AB som huvudman ingår i denna granskning. Enligt uppgifter från rektorn går 347 elever i årskurs 7-9.

Skolinspektionen granskade Prolympia Gävle den 25 – 26 april 2023. Granskningen genomfördes av utredarna Susanne Nordberg och Anna Ödman.

Bilaga 2: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

Vid granskningsbesöket inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Värderingarna i detta beslut grundar sig på:

- Elevintervjuer
- En gruppintervju med lärare
- En gruppintervju med elevhälsan
- En intervju med rektorn
- Skriftlig information som har begärts in från rektorn
- Lektionsobservationer och observationer i lärmiljön

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens protokoll från granskningen för faktakontroll.

Mer information om den tematiska kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida: [Skolors arbete för en inkluderande utbildning - fokus på tillgänglighet i lärmiljön kopplat till neuropsykiatriska svårigheter \(skolinspektionen.se\)](https://skolinspektionen.se/sv/om-skolinspektionen/arbetsomraden/tematisk-kvalitetsgranskning)

Bilaga 3: Författningsstöd

Utgångspunkter

Utbildningen inom skolväsendet syftar enligt **skollagen** (2010:800) till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen (1 kap. 4 § skollagen).

Enligt **förarbetena** bör Sveriges internationella förpliktelser när det gäller de mänskliga rättigheterna vara vägledande för och genomsyra hela skolväsendet (prop. 2009/10:165 s 221). Sådana förpliktelser finns bl.a. i **Förenta Nationernas konvention om barnets rättigheter** (barnkonventionen), som gjorts till svensk lag genom lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter. Enligt barnkonventionen har alla barn rätt till utbildning (artikel 28). Rättigheterna enligt barnkonventionen ska tillförsäkras varje barn, utan åtskillnad av något slag och oavsett exempelvis barnets kön eller funktionsnedsättning (artikel 2).

Sverige har även ratificerat **Förenta Nationernas konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning** (SÖ 2008:26). Enligt konventionen ska konventionsstaterna säkerställa bl.a. att personer med funktionsnedsättning, på lika villkor som andra, får tillgång till en inkluderande och kostnadsfri grundutbildning av kvalitet. Skälig anpassning ska erbjudas utifrån personliga behov och personer med funktionsnedsättning ska ges nödvändigt stöd inom det allmänna utbildningssystemet. Ändamålsenliga individanpassade stödåtgärder ska erbjudas i miljöer som erbjuder största möjliga kunskapsrelaterade och sociala utveckling som är förenlig med målet fullständig inkludering (artikel 24). I **den allmänna kommentaren** till artikel 24 anges bl.a. att inkluderande utbildning är en grundläggande mänsklig rättighet för alla elever. Inkluderande utbildning är resultatet av en pågående process där aktörerna åtagit sig att arbeta proaktivt med att undanröja hinder som motverkar rätten till utbildning. Inkluderande utbildning förutsätter vidare förändringar i kultur, politik och praktik som tillgodoser möjligheten för ordinarie skolor att på ett effektivt sätt inkludera alla studerande (Allmän kommentar nr 4 om rätten till inkluderande utbildning, punkt 10).

Bestämmelser som har till ändamål att motverka diskriminering och främja lika rättigheter och möjligheter inom utbildningsområdet oavsett bland annat funktionsnedsättning finns i **diskrimineringslagen** (1 kap. 8 § andra stycket skollagen). Med diskriminering enligt diskrimineringslagen (2008:567) avses, utöver bl.a. direkt och indirekt diskriminering, även bristande tillgänglighet – det vill säga

att en person med en funktionsnedsättning missgynnas genom att skäliga åtgärder för tillgänglighet inte har vidtagits för att den personen ska komma i en jämförbar situation med personer utan funktionsnedsättning (1 kap. 4 § diskrimineringslagen). Den som bedriver utbildning ska också bedriva ett förebyggande och främjande arbete och verka för lika rättigheter och möjligheter oavsett exempelvis kön eller funktionsnedsättning (3 kap. 1-3 och 16-17 §§ diskrimineringslagen).

Tillgänglighet i lärmiljö och undervisning

Utbildningen i grundskolan syftar till att ge eleverna kunskaper och värden och utveckla elevernas förmåga att tillägna sig dessa. Utbildningen ska utformas så att den bidrar till personlig utveckling samt förbereder eleverna för aktiva livsval och ligger till grund för fortsatt utbildning. Utbildningen ska vidare främja allsidiga kontakter och social gemenskap och ge en god grund för ett aktivt deltagande i samhällslivet (10 kap. 2 § skollagen). I bestämmelsens **förarbeten** konstateras bl.a. att elever är olika och har olika behov men alla har rätt till en likvärdig grundskoleutbildning. Skolgången ska därför anpassas efter varje elevs förutsättningar och behov. Anpassningen får dock inte göras på ett sådant sätt att den kan leda till att elevernas möjligheter att knyta allsidiga kontakter inskränks. Inte heller får elevernas grundläggande rätt att tillhöra en fast grupp, en social gemenskap, inskränkas annat än om mycket starka skäl motiverar detta (prop. 2009/10:165 s 367).

Enligt **skollagen** ska rektorn leda och samordna det pedagogiska arbetet vid skolenheten, verka för att utbildningen utvecklas och ansvara för att fördela resurser efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov (2 kap. 9-10 §§ skollagen). Rektorn ansvarar också för att ett kvalitetsarbete bedrivs vid skolenheten samt att detta genomförs under medverkan av personal och elever (4 kap. 4 § skollagen). Enligt **läroplanen** har rektorn ett särskilt ansvar för att utbildningen och undervisningen präglas av ett jämställdhetsperspektiv, att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen samt att skolpersonalen får kännedom om de internationella överenskommelser som Sverige har förbundit sig att beakta i utbildningen (Lgr 22 2.8 Rektorns ansvar).

Av **skollagen** följer att de elever som till följd av en funktionsnedsättning har svårt att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som gäller ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser (3 kap. 2 § skollagen). Med funktionsnedsättning avses, enligt **förarbeten**, inte bara fysiska funktionshinder som syn- och hörselnedsättningar, utan också exempelvis nedsättningar inom ramen för autismspektrat, ADHD och dyslexi. Den som har en funktionsnedsättning som medför

svårigheter att nå kunskapskraven ska inte bara ges tillräckligt stöd för att nå den lägsta godtagbara kunskapsnivån (prop. 2013/14:148 s. 55).

En elev i grundskolan ska enligt **skollagen** ges extra anpassningar om det befaras att eleven inte kommer att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd. Särskilt stöd i grundskolan ska ges elever på det sätt och i den omfattning som behövs för att eleven ska ha möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås (3 kap. 5 och 7-10 §§ skollagen). Enligt **skolförordningen** ska eleverna genom strukturerad undervisning ges ett kontinuerligt och aktivt lärarstöd i den omfattning som behövs för att skapa förutsättningar för att eleverna ska uppfylla de kriterier för bedömning av kunskaper eller betygskriterier som minst ska uppfyllas och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för utbildningen (5 kap. 2 § skolförordningen).

I **läroplanen** förtydligas att en likvärdig utbildning inte innebär att undervisningen ska utformas på samma sätt överallt eller att skolans resurser ska fördelas lika. Hänsyn ska tas till elevernas olika förutsättningar och behov och skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen. Därför kan undervisningen aldrig utformas lika för alla (Lgr 22, 1 En likvärdig utbildning). Alla som arbetar i skolan ska uppmärksamma och stödja elever i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd samt samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande. Läraren ska bl.a. ta hänsyn till varje enskild individs behov och förutsättningar samt handleda och ge extra anpassningar eller särskilt stöd till elever som har svårigheter.

Enligt **skollagen** ska det finnas elevhälsa, som omfattar medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser och som främst verkar förebyggande och hälsofrämjande samt stödjer elevernas utveckling mot utbildningens mål (2 kap. 25 § skollagen). Enligt **läroplanen** har rektorn ett särskilt ansvar bl.a. för att undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får den ledning och stimulans, de extra anpassningar eller det särskilda stöd samt den hjälp de behöver (Lgr 22 2.8 Rektorns ansvar).

Enligt **skollagen** ska det för utbildningen finnas de lokaler och den utrustning som behövs för att syftet med utbildningen ska kunna uppfyllas (2 kap. 35 § skollagen). Alla elever ska vidare tillförsäkras en skolmiljö där utbildningen präglas av trygghet och undervisningen av studiero (5 kap. 3 § skollagen).

Bilaga 4: Mall för huvudmannens redovisning

En viktig del i Skolinspektionens arbete är att ta del av elevernas synpunkter om sin skolsituation i våra utredningar. Vi skulle därför vilja veta om ni återkopplat vårt beslut till eleverna och i så fall på vilket sätt?

- **Utvecklingsområde 1:** Rektorn behöver förankra en tydlig målsättning om en tillgänglig utbildning och med den som utgångspunkt leda ett systematiskt arbete för att identifiera och undanröja hinder för en tillgänglig utbildning med fokus på neuropsykiatriska svårigheter.

Redovisa vilka åtgärder som genomförts:

Beskriv hur verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:

Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:

Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:

- **Utvecklingsområde 2:** Lärarna behöver se till att tillsammans med specialpedagogisk kompetens ytterligare utveckla den pedagogiska tillgängligheten för elever som har neuropsykiatriska svårigheter.

Redovisa vilka åtgärder som genomförts:

Beskriv hur verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:

Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras: